

Trejsi Ris

EJMI SNOU

Prevela
Branislava Radević-Stojiljković

■ Laguna ■

Naslov originala

Tracy Rees

AMY SNOW

Copyright © 2015 Tracy Rees

Mojim roditeljima, s ljubavlju

Translation copyright © 2016 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Prolog

Januar 1831.

Orejlija Venavej nije se usudila da diše kad je na vrhovima prstiju izašla iz zagušljivog salona i odšunjala se hodnikom. U poslednjih sat vremena majka i tetke nisu na nju obraćale pažnju, ali to nije značilo da bi joj dozvolile da izađe. Majka je mislila da će je vreme zadržati unutra, da će bar jednom mirno i pristojno sedeti u uglu, kao što priliči jednoj devojčici.

Navukla je krznenu kapu preko krupnih, salonski ukovrdžanih uvojaka, a stopala uvukla u debele čizme. Ogrnula se plavim ogrtačem, isto onako brzo kao što bi s pleća zbacila svoju sudbinu, samo da je mogla, i s mukom otvorila teška vrata.

Bio je jedan od onih dana što blistaju i mame kao u raj. Sneg više nije padao, ali tlo je bilo pod debelim srebrnobelim pokrivačem. Sunce je zaslepljujuće sijalo, a svod je bio jarko, nebeski plav. Ovakvim danima se čitav svet može promeniti.

Orejlija se spustila na kolena, pa ispravila ramena i osmotrila svoje besmislene široke skute. Pokupila ih je u veliku

gomilu i potrčala kroz sneg kao nesigurna košuta, sve dok joj pluća nisu gorela od kao staklo oštrog vazduha tog blistavog dana.

Prethodne nedelje nije viđala majku pet dana. Metalni miris krvi i krici što su dopirali iz spavaće sobe sad su bili samo sećanje, a majka je ponovo bila među svojim u porodici – ali sad joj je bilo teže nego ikad ugoditi. Orejlja nije bila sigurna ni da li želi da to pokušava. U kući je bilo samo naoko vedro, a zapravo napeto.

Sunčeva svetlost se nije mogla probiti u šumu iza kuće. Ka Orejlji su se pružale grane jove pod snegom i kvrgavi tanki prsti hrasta, kao da hoće da je dohvate. Položila je ruke na njih pozdravljajući ih kao stare, utešne prijatelje. Uvojci su joj se opustili i rastegli poput zmija. Čulo se samo kreštanje kreje. Podigla se i sela na jednu nisku granu, da sluša i sanjari o vremenu kad će otići iz Hetvil korta i nikad se više neće vratiti.

Umalo se nije preturila u snežne nanose kad je začula neki nepoznat plač. Dopirao je u naletima, slab ali prodoran, pa je morala da skoči dole i pođe za njim. Osećala se kao da se neka onostrana sila s njom igra žmurke. Ponovo se začulo – pesma goblina – privlačeći je između drveća, na sunce.

Konačno se obrela na jednom brdašcu. Pred njom u snegu, migoljilo se nešto plavo i bezdlako. Na trenutak se, pod uticajem čarolije stare šume, plašila da dodirne stvaranje. Ali radoznalost je razbila čini, pa je zakoračila bliže. Bilo je to ljudsko dete, sićušna beba. Strgla je sa sebe ogrtač i zgrabila bebu iz snega. Koža joj je bila hladna kao krem od jagoda. Umotala ju je i privila uz sebe.

Nešto izrazito nije u redu, zaključila je Orejlja, kad golo novorođenče leži samo na rubu puste šume.

„Hej, ima li koga?“, pozvala je osvrćući se. „Hej?! Vaša beba je kod mene!“

Ništa sem tišine i vrane što što se podigla u vazduhu, na svilenim krilima. Beba je bila veoma hladna i gotovo da uopšte nije imala težine. Orejlja se okrenula i potrčala što je noge nose.

PRVI DEO

Januar 1848.

Prvo poglavlje

Znam da gledaju za mnom. Put iz sela je dugačak i prav. Proći će kilometri pre nego što zavije i izgubim se iz vido-kruga prozora na spratu velike kuće. Znam šta vide: nikog i ništa. Malu ali čvrstu priliku, usamljenu i u žalobnoj crnini, s krutim skutom što šušti oko čizama, umotana u ogrtač po hladnoći. Novi crni šeširić na glavi, vezan trakama koje šiba vetar. Mora da izgledam kao neutešan januarski putnik.

Mraz po poljima i smrznuti put, prazno bedno selo, i trag mojih čizama što vodi u beskraj. Tome se nadaju – da ću iščeznuti kao istopljeni otisak stope u snegu. Da mogu, udovoljila bih im. Razlog zbog kog sam bila ovde, jedina osoba koju sam ikada volela, sada leži dva metra ispod zemlje i pod gustim, tamnozelenim granjem jove, u tihom uglu crkvene porte. Juče su je tamo položili.

Vazduh je tako hladan da me suze peku u očima. U očima za koje sam mislila da su zanavek završile s plakanjem. Nakon biblijskog potopa suza koje sam prolila u poslednja tri dana, mislila sam da u mom iznemoglom telu više nema vode. Ipak,

izgleda da se život, i žalost, i zima nastavljaju. Nožni prsti su mi utrnuti dok s mukom koračam putem koji me odvodi od Orejljinog groba i od Hetvil korta, ma koliko odbojnog, jedinog doma koji sam ikada imala.

Ubrzo se počeo spuštati mrak. Najoštrij masečev srp koji sam ikada videla pojavio se, kao britva oštrih ivica, na sivom nebu, i pred sobom sam ugledala obise Ledivela, sledećeg sela. Pešaćila sam satima.

Zaustaviću se tamo jer znam da moram, mada ne zbog potreba koje se mogu zadovoljiti hranom, pivom ili vatrom. Jeza u kostima nije ništa u poređenju s mojim smrznutim srcem, i nema tog prijatnog društva na ovome svetu koje bi mi nadoknadilo gubitak Orejlje. Ali sledeće selo je udaljeno desetak kilometara, a seoski putevi su već u senci. Bilo bi krajnje nepromišljeno nastaviti; sama mlada žena je večita meta nitkova. A premda ne verujem da će moj život ikada više nešto vredeti, ne želim da ga odbacim. Iako je otišla, Orejlja još nije sa mnom završila. Ispuniću njene želje posle smrti, do poslednjeg detalja, baš kao što sam to činila i dok je bila sa mnom.

Ušla sam u *Rouz end kraun*. S drugim, tajnim nasleđstvom od Orejlje, mogla sam priuštiti sebi *Vajt hart rojal*, hotel sa ugledom. Ali vesti putuju između Ledivela i Enderbija. Kad bi u Hetvil kortu čuli da je Ejmi Snou viđena kako uzima sobu u *Hartu*, sutradan bi već krenuli za mnom kočijom, kao psi iz pakla. Jer bi shvatili da sam nasleđila više nego što se vidi.

Biće dovoljna krčma *Rouz end kraun*. Priče u sali možda nisu prefinjene za uši mlade dame koja vodi računa o svom ugledu, ali ja i *nisam* dama; to mi je mnogo puta jasno stavljeno do znanja.

Oklevala sam malo u predvorju. *Šta sam ja?* Poštovana mlada žena ili derište sa ulice? Sluškinja, sestra ili prijateljica? Moja uloga u životnoj priči Orejlje Venavej ne zbunjuje nikoga više nego mene, naročito sad kad sam pozvana da je zaključim.

„Izvolite, gospođice?“, blago me je oslovio krčmar, prilazeći, ruku sklopljenih kao u brizi da već samo njegovo prisustvo može predstavljati uvredu. Dobro mi je poznat taj osećaj.

„Hvala vam, gospodine. Treba mi, molim vas, soba da prenoćim, i možda nešto malo za večeru – ništa jako – i nešto toplo da popijem.“

„Svakako, gospođice, svakako. BELA!“ Ton dobrodošlice prešao je u urlanje i u predvorje iskoči mlada sluškinja, kao zec iz rupe.

„Bela, naloži vatru u sobi Barli, i odnesi tamo torbu mlade dame“, naložio joj je, ponovo normalnim glasom. „Smem li da vam preporučim, gospođice, da noćas večerate u Sali? Ne bih vam to inače predlagao, ali tamo gori vatra, a trebaće neko vreme dok u vašoj sobi ne bude prijatna temperatura. U Sali je mirno – mnogi su zbog hladnoće ostali kod kuće – a vi, da prostitute, izgledate kao da ste se smrзли do kosti, gospođice...?“

„Snou.“

Pogledao me je, a onda mu se na licu videlo da shvata. Bela je stajala s mojom torbom u mršavoj ruci istegnutoj gotovo do poda, i piljila u mene s otvorenom znatiželjom dok joj on nije naredio da ide.

„Izvinite, gospođice Snou, ako vam je Sala prihvatljiva, ja ću vas lično uslužiti i pobrinuću se da vas niko ne uznemirava. Dok vi večerate, soba će biti spremna da vas primi.“

Zbog njegove ljubaznosti, nove suze su mi navrle na oči i samo sam vrhunskim naporom uspela da ih tamo i zadržim.

Večerala sam u Sali i mada nisam mogla mnogo da jedem, toplota i ukus jela malo su me okrepili. Nisam oklevala već sam se povukla u malu, jednostavnu sobu, u kojoj je bila, kao što su mi i obećali, podnošljiva temperatura. Ošamućena, obavila sam najosnovniju toaletu.

Dok sam pešačila, došla sam na zamisao da napišem povest o sebi i svojim putovanjima, radi osećaja da moj život ima neki smisao, neko svedočenje. Kad sam ostala sama u tišini, pritisnuo me je teret Orejljinog odsustva, ali sad nije vreme da mu podlegnem, ne tako rano, na početku potrage. Moram biti jaka.

Počela sam da pišem. Stvarno, ništa mi drugo ne preostaje.

Drugo poglavlje

Ne mogu da odolim a da ne započnem razmišljanjem o krevetima. Neumesna tema razmišljanja za jednu mladu damu, nema sumnje, pa ipak, zašto bi bila? Krevet je mesto na kom se odigrava velik deo života – rođenje i smrt, strast i sanjanje – najvažniji trenuci našeg krhkog ljudskog postojanja.

U ovoj priči nalazi se nekoliko važnih kreveta, ne samo bolesnička postelja moje gospodarice, u kojoj je provela najveći deo protekle tri godine. I moja sopstvena, prva postelja, nanos snega – drevni beli madrac na kom su počivali moja sićušna glavica i razmahani udovi, i koji je hladio moje jadno telašce dok nisam pomodrela do kosti. On mi je dao i prezime. Zaista, ne samo da mi je obezbedio prikladno prezime već predstavlja i pogodan simbol moga identiteta. Čitav moj položaj u ovom društvu koje nazivamo svetom potiče iz te bele praznine bez ljubavi.

Ne bih preživela tu meku, svetlucavu, divnu postelju – a nije ni nameravano da preživim, da se ne lažemo – da nije bilo tog svojeglavog deteta koje je retko radilo ono što mu

se kaže. To dete bilo je Orejlja Venavej, jedinica ser Čarlsa i ledi Selestine Venavej, najuglednije porodice u ovoj grofoviji.

Starmala osmogodišnjakinja bila je njihov ponos i velika briga. Visok položaj u društvu nije je impresionirao, i činilo se da je nesvesna urođenih razlika u vrednosti koje postoje među ljudskim bićima. A ja sam, naprotiv, uvek bila svesna toga da su neka deca beskrajno dragocenija od druge.

Onoga dana kad me je našla, Orejlja je bila u haljini boje bakra i u debelim čizmama s kopčama boje bakra. Ogrnuta nebo-plavim ogrtačem, na glavi je imala žućkasti krzneni šešir. Ja se toga, naravno, ne sećam, ali ona mi je ispričala. Orejlja mi je ispričala sve o početku mog života, do najsitnijih detalja, kao da bogatstvom priče hoće da mi nadoknadi nepoznati identitet.

Toga dana ju je, u pregrejanom salonu s previše ljudi, obuzela dosada. Iako je imanje bilo pokriveno najvećim snegom koji se pamti, sijalo je sunce i Orejlja je napolju lakše disala. Četiri zida bilo koje sobe nisu joj mogla pružiti horizonte za kojima je žudela – horizonte koje je mogla da odmeri pogledom, sa žudnjom da ih osvoji sopstvenim nogama. Kuvarica je oduvek govorila da je Orejlja poput divlje životinje.

Potrčala je u šumu, gde su kreje kuckale i kreštale tako svesrdno da je bilo pravo čudo što me je uopšte čula. Ali čula me je i, mada je izgubila šešir dok je posrtala kroz sneg i klizala se, našla me je – mršavu i pomahnitalu pod beskrajnim plavim nebom. Pitam se, ako sam bila svesna takvih stvari, da li mi je Orejlja u nebo-plavom ogrtaču izgledala kao božanstvo koje se stvorilo u vazduhu niotkuda.

Za razliku od beba rođaka i poznanica, na kojima se do tada temeljilo sve njeno iskustvo s malom decom, nisam bila rumena i živahna, već tanka kao cepka i modra. Niti sam bila

umotana u metre satena i čipke; bila sam potpuno gola. Vrištala sam, rekla je, kao da ću ovladati čitavim svetom.

Zato me je uvila u ogrtač i otrčala kući. Zanimajući sva pravila lepog ponašanja i obavezu da izuje čizme, uletela je u salon, gde su njena majka i tetke i dalje sedele i pričale i vezle i pričale. Snežne tragove po tepihu propratili su užasnuti uzvici, a onda je Orejlja pažljivo položila zavežljaj pored vatre i odvila ga.

Nije mogla da shvati zašto je odgovor ledi Venavej na moj dolazak bio uzvik: „*Orejlja!*“, kao da je uradila nešto istinski užasno. Nije mogla da shvati zašto je u nemilosti (a bilo je jasno da jeste) zato što je pomogla živoj duši. Niti je mogla da razume zašto je tetka Evandželin digla takvu prašinu oko izgubljenog šešira, kao da je šešir vredniji od bebe.

S vremenom su joj objasnili da ne vrede sve bebe isto, da njihova vrednost zavisi od mnogo čega, naročito od okolnosti njihovog rođenja i od toga u kakvoj su se porodici pojavile. I zaista, u svetu je bilo prostora za čitavu hijerarhiju beba. Ja sam bila posebno bezvredan primerak, neprijatan dah sramote – mada ne njihove – koji jednostavno nije ni dobrodošao ni prikladan za uzvišeno domaćinstvo Venavej.

Za svega nekoliko trenutaka od dolaska u Hetvil kort bila sam prognana u kuhinju. Nije za mene rasplamsala vatra u kaminu salona, ni meki indijski tepih. Ne, za mene su bile dovoljne ugašena ali još topla peć i vedro iz kog su na brzinu izbacili krompire. Ali Orejlja je bila uporna da pođe sa mnom, pa su me ona i kuvarica povratile u život i ružičastu boju.

Ledi Venavej je bila duboko šokirana. Ne tom grozotom koja je meni učinjena, jer je vrlo dobro znala da je čovečanstvo, izuzev najboljih porodica, uzavreli lonac nejednakosti. Ali da se posledica takve nemoralnosti pojavi na *njenom*

imanju, da kao uljez upadne u *njenu* kuću – to je bila nečuvena uvreda. Sve što je želela toga dana (a njen se muž s tim slagao) bilo je da me se reši. Postoje sirotišta i ubožnice, stvoreni da reše probleme kao što sam ja. Ali njihova voljena, najdraža Orejlja nije htela ni da čuje.

Hetvil kort se može zamisliti kao nešto kasniji Azenkur, gde se rasplamsavala i jenjavala bitka više od dve i po decenije. Jednu vojsku činili su lord i ledi Venavej: moćni, poštovani, bogati i uvek neporecivo *u pravu*. Na njihovoj strani bili su istorija, vlast i običaji. Suprotstavljena vojska bila je je Orejlja. Kao dete, a k tome i *ćerka*, nije imala nikakve šanse da nadvlada, pa ipak je odbila da to prihvati, što ju je dugo držalo.

Većina Orejljinih bitaka bila je beznačajna: oko izbora haljine, knjiga zabranjenih za čitanje, oko toga mora li ili ne da ide s majkom u prepodnevne posete u susedstvo. Nekad je pobeđivala, ali najčešće nije. Međutim, želja da mene zastupa bila je prvi od nekoliko ciljeva od kojih neće odstupiti ni po koju cenu. Ovom prilikom postigla je pobedu čistom tvrdo-glavošću, ispoljavajući gvozdenu volju, daleko od poželjne za mladu damu. Verujem da je pribegla čak i histeričnom ispadu. Međutim, baš kao što i najboljem generalu nekad treba pojačanje, tako je i Orejlja u svom pohodu dobila neočekivane saveznike.

Prvi saveznik bila je trupa sestara ledi Venavej, koje su bile u poseti. Iako su sve bile zgrožene mnome, neke su i izrazile saosećajnost prema meni, jadnoj bebi – i olakšanje što me je Sudbina donela u porodicu tako izobilnog bogatstva da zacementom nikom neću biti smetnja. (Moguće je da je iza tih filantropskih osećanja vrebao nestašluk usmeren ka ledi Venavej, najponosnijoj i najlepšoj od sestara.)

Drugi saveznik bila je pojava, samo dva sata kasnije, večasnog Čorlija. Najpre ga je zbunila graja gospođa na koju je naišao, a potom su ga zapanjile vesti koje su ga dočekale. Tvrdooglavo odsutna otkad sam stigla, iznenada se pojavila Orejlja i obavestila ga o svom otkriću. Njen živopisni opis jadne modre bebe dodatno je nakitila Gvendolin, najmlađa i najopreznija tetka. Dobri župnik takođe je bio mišljenja da me je Bog doneo Venavejevima kako bi mi sačuvao život, ali i blagoslovio ledi Venavej dragocenom prilikom da ispuni svoju hrišćansku dužnost i pruži primer celom selu.

Za Venavejeve, ugled je bio sve. Njeno gospodstvo nije imalo kud. General Orejlja je pobedila.

Treće poglavlje

Na svetlosti lampe koja je gasnula, izvadila sam jedan koverat iz džepa svoje crne haljine. Odmerila sam njegovu težinu u ruci i prisetila se čitanja Orejljinog testamenta. Činilo se da je bilo veoma davno, a zapravo se desilo juče.

Sahrana – strašan događaj – obavljena je pre podne, a onda smo se svi vratili da je oplakujemo u privatnosti. U četiri sata, okupili smo se u radnoj sobi: lord i ledi Venavej. Orejljina rođaka Mod, ja, kuvarica i gospodin Klej, učitelj u seoskoj školi. Ukratko, njeni baštinici. I Vilberfors Diterington, njen advokat, naravno.

Prostorija je sasvim odgovarala toj sumornoj prigodi. Zaista, čitava kuća, iako velelepna, bila je turobna i stroga. Nekog ko je tek stigao u Hetvil, moglo je da prevari imanje oko zdanja, koje je bilo živopisno, raskošno i ogromno. Bujna polja i talasaste šume, veličanstveni travnjaci i voćnjaci, zidom opasani vrtovi puni lekovitog bilja i ruža – sve je to bilo nepromenjeno stotinu godina. Pa ipak, lepote i obilja bilo je samo spolja.

Pročelje zdanja bilo je svakako impresivno. Međutim, kad novodošavši uđe unutra, teško se obuzda da ne uzdrhti. Dva krila kuće su zastrta čaršavima protiv prašine, jer troje Venavejevih ne može da koristi sve prostorije. Nameštaj u velikim sobama je na svoj način divan, ali isto tako staromodan i jednostavan. Stolovi su puni hrane i stolice pružaju mogućnost da sedneš, ali nedostaje svake dalje inspiracije; u Hetvilu nikome ne pada na pamet da razmotri mogućnost udobnosti ili ukrašavanja.

Od trenutka kad je Orejlja umrla, osetila sam kako se svetlost u meni gasi. I zato ona Ejmi Snou koja je juče stajala u uglu sumorne radne sobe, prezrena od svih prisutnih, više nije osećala razdiruće poglede upućene u svom pravcu. Gospodin Diterington nam je pročitao kako je Orejlja želela da razdeli svoj lični imetak, i reči su padale po meni kao pesak. Sume novca, koje je izgovorio monotonim glasom, razdeljene su u razne dobrotvorne svrhe koje je Orejlja podržavala: Društvu za obrazovanje nižih staleža, Sarijskom pokretu protiv kolere, Udruženju za unapređenje humanog smeštaja siromašnih, i tako dalje. Orejljini roditelji su zurili kroz prozor, kao i uvek nimalo oduševljeni i malo uznemireni Orejljinim dobročinstvima. A onda je gospodin Diterington stigao do ličnih zahteva i Venavejevi su ponovo obratili pažnju.

Gospodin Klej je uzdrhtao kad je čuo sumu koju je zaveštala njegovoj maloj školi. To je značilo mogućnost popravki, nabavki, dograđivanja, ostvarenje njegovih dugo gajenih snova.

Rođaka Mod je oduševljeno primila sve Orejljine raskošne haljine, šeširiće i ogrtače. Čak i bolesna, Orejlja je i dalje neumesno strastveno pratila najnoviju modu i redovno

nabavljala naručene haljine iz Londona. Oduvek je bila znatno – i opravdano – tašta.

Kuvarica je zaplakala kad je čula da joj je Orejlja ostavila nekoliko komada nakita, uključujući i zlatni medaljon s rubinom u obliku srca. Lord i leđi Venavej delovali su pogođeno, ali kuvarica nije bila ta koja je opasna. Ona je odavno služavka porodice; bilo je neizbežno da Orejlja prema toj ženi gaji neku naklonost. A budući takva kakva je, bila je sklona nepriličnoj velikodušnosti.

Ja sam bila ta što je opasna, jer ja sam joj bila bliža od svih. Uprkos mom sramnom početku i njihovom insistiranju da budem ponizna, lako zamenljiva sluškinja, Orejlja je istrajala i unapredila me u ličnu sobaricu, pa u družbenicu i, poslednjih meseci, u ličnu negovateljicu. Pokušavali su da me izbace nebrojenim surovostima, sitnim i krupnim. Ali Orejlja nije htela da se rastavi od mene, a ja imam moćan kapacitet da trpim.

Kad je pročitano moje ime, svi prisutni su se ukočili. Orejljini roditelji su se nakostrešili, čekali su da čuju kakvu mi je nesnosnu ekstravaganciju posthumno zaveštala. Na kraju je ispalo iznenađujuće neuvredljivo:

Ejmi Snou, pravo prijateljici i odanoj družbenici za ovih dugih godina moje bolesti, ostavljam deset funti, sumu za koju znam da će je mudro upotrebiti da započne novi život gde god poželi. Ostavljam joj i svoj zlatni prsten s granatom i preklinjem je da ga nosi u spomen na mene. Ostavljam joj takođe i poslednju svesku za skiciranje, u koju sam zabeležila svoje utiske ove poslednje jeseni, koju mi je razvedrilo njeno prijateljstvo što je gorelo kao vatra i odagnalo jezu mog predstojećeg odlaska.

Bila sam svesna uzdaha olakšanja svuda oko sebe. Nije bilo potrebe za scenu tako brzo nakon Orejljine smrti. Prsten koji mi je ostavila bio je manje vredan od kuvaričinog medaljona – uglavnom samo sentimentalne vrednosti. Novac je bar uklonio neophodnost da odluče šta će sa mnom; znala sam da neće dodati ni peni. Sveska za skiciranje, iako veoma lična stvar, meni je značila mnogo više nego njima. Mogli su podneti da to dozvole. Ah, kako nas je sve dobro poznavala.

Deset funti. Toliko novca je gospodin Diterington ozbiljno odbrojao i stavio mi ga na dlan juče po podne. Pa mi je dao prsten i svesku za skiciranje. To su bile uspomene koje sam stavila na prst i u torbu, znajući da sutradan zauvek odlazim iz Hetvil korta. Spakovala bih se i otišla istoga časa kad je Orejlja preminula, samo da njena osećanja prema meni nisu bila tako dobro poznata u celom kraju. Da nisam bila na pogrebu, ljudi bi pričali, a Venavejevi ne trpe ogovaranja. A morala sam, naravno, biti prisutna i na čitanju testamenta, pa nisu mogli sebi dozvoliti da se vidi kako me izbacuju tako kasno. Te tanane niti vremenskog rasporeda i okolnosti omogućile su ono što se dogodilo sutradan ujutru. Odnosno jutros. Danas!

Spavala sam nemirno, rastrzana usamljenošću i strepnjom od budućnosti koju ne mogu ni da zamislim. Ali imam poverenja u Orejlju: ako je ona rekla da mogu započeti novi život s deset funti, onda ću tako i učiniti. Ta nemila mešavina poverenja i strepnje mučila me je do ujutru, kad sam s mukom ustala u mračnim zimskim senkama, pa stala uz prozor i zagledala se u horizont, u nadi da ću naći neko nadahnuće.

I tako se i dogodilo, mada ne kao što sam očekivala. Kroz povrtinjak iza kuhinje koraćao je gospodin Klej.

Zaprepastila sam se. On je, naravno, otišao kući juče posle čitanja testamenta. Zašto se tako brzo vratio i zašto ide kroz

povrtnjak? Sigurno nema nikakva posla s Venavejevima, obični učitelj niskog roda?

A onda je pogledao naviše, video me i podigao ruku, usta otvorenih kao da kaže: „Ah!“, mada to naravno nisam mogla čuti. Napravio je niz pokreta izražavajući želju da mu se pridružim, potrebu za tajnošću i lepo vaspitanje odjednom. Nisam ni znala da komunikacija bez reči može biti tako sadržajna. Žurno sam se obukla, skupila na brzinu kosu, projurila tihim prolazima i izašla u povrtnjak okružen zidom.

„Možemo li negde da razgovaramo nasamo? Dalje od kuće?“, odmah me je upitao spuštenim, uzbuđenim glasom. Kakvim god da je poslom došao, očigledno je bilo suviše važno da bi se gubilo vreme na učtivost.

Stoga sam ga povelala kroz kapiju, pa na seoski put i odatle u jedan mali čestar. Niko nas neće videti zaklonjene drvećem i januarskom izmaglicom. Vetar je šaputao tajne svojim nerazumljivim jezikom. Drveće je stajalo u zagonetnoj tišini, golo i crno kao istina o Orejlijinoj smrti.

On se osvrnuo oko sebe i, zadovoljan mestom, skinuo šešir. „Molim vas izvinite, gospođice Snou, što vas uznemiravam u ovako teškim trenucima. Ali, znate, zadužen sam da dođem.“

„Ko vas je zadužio, gospodine Klej?“

On kao da se zbunio sopstvenim rečima. „Gospođica Venavej.“

Srce mi je zastalo. *Kako je to moguće?*

Zavukao je ruku u ogrtač i izvadio paket. Čvrsto ga je držao i oklevao. „Pošto sam se sinoć vratio kući, osećao sam... bio sam oduševljen velikodušnim poklonom koji mi je ostavila. Sedeo sam u radnoj sobi i pisao opširno pismo gospođici Pejdz, da joj kažem za plemenitost i viziju gospođice Venavej. Gospođica Pejdz i ja smo, znate, vereni.“

„Znam, gospodine Klej, znam.“

„A onda, pa... pokušao sam kotlete.“

„Kotlete, gospodine Klej?“

„Da. Kotlete. Dinstane sa začinima i lukom, izvanredno. Izgleda da srećan obrt sudbine donosi i zdrav apetit. Zato je prošlo neko vreme dok se nisam vratio u radnu sobu da otvorim paket koji mi je poverio gospodin Diterington. Prilično je velik, ako se sećate, pa sam očekivao da sadrži mnogo pravnih dokumenata.“

Nisam mogla da se setim nikakvog paketa, onako rastrojena tokom čitanja testamenta. Ali ako mi je ostavila poslednju poruku, dala bih za nju sve što imam.

„U stvari, u paketu je bilo malo toga za mene. Izvod iz banke za narečenu sumu novca i pismo s izrazima lepih osećanja i nada u budućnost škole i moju bračnu sreću. U pismu je bila i molba. I... evo vam ovo.“ Najzad mi je pružio paket.

Na omotu je pisalo *Ejmi Snou*, poznatim, Orejlijinim rukopisom i Orejlijinim omiljenim ljubičastim mastilom. Nisam mogla da poverujem sopstvenim očima. Pogledala sam pošteno lice gospodina Kleja.

„Zamolila me je da vam ovo lično isporučim pre nego što odete iz Hetvil korta, i da niko ne sazna da sam to učinio. Nisam mogao da je izneverim.“

„Na sve je mislila“, rekoh tihim glasom.

„Vi ste joj mnogo značili. Želim vam sreću, gospođice Snou. Nadam se da ćete me ubrojiti među prijatelje, barem, kuda god da odete.“

Naklonio mi se, ja sam se njemu poklonila pa smo se rastali. Poželeo mi je srećan put, a ja njemu sve najbolje sa školom. Imala sam snažan osećaj da više nikad neću videti dobrog gospodina Kleja.

Nisam oklevala. Obukla sam se i napola spakovala. Kad bih mogla da odem pre no što sretnem Venavejeve, to bi i mene i njih poštedelo poslednjih neprijatnosti. Ali najpre me je uhvatilo nestrpljenje da ovo nekako objasnim. Žurno sam otvorila paket i izvadila koverat. U njemu je bio svežanj novčanica koje nisam prebrojala, i pismo, koje sam odmah pročitala. Nisam se usuđivala da ga čitam u kući; čak ni u svojoj sobi nisam imala privatnosti. Zato sam ostala u šumarku i, na slabom svetlu čitala, drhteći, nesposobna da poverujem u reči preda mnom.

A onda sam požurila nazad. Dovršila sam pakovanje, zakopčala putnu torbu i začesljala oblak tamne kose, spremajući se na put.

Srce mi je skoro iskočilo iz grudi kad su se vrata sobe naglo otvorila. Okrenula sam se i ugledala lorda Venaveja kako mi se prikrada, posivelog u licu, uzdrhtalih brkova.

„Ti!“ izustio je promuklim glasom, prošao rukom kroz kosu, pa je stavio u džep, pa je ponovo izvukao, stisnutu u pesnicu, pa ponovo zavukao u džep. „Tu si, a ne treba da budeš, nikad nije trebalo da budeš ovde. Ko si ti, uopšte? Koristila si moju bezazlenu devojčicu mekog srca. Podvukla si joj se pod kožu. Ostala si ovde, gde nisi bila dobrodošla. Smutljivice! Skitnice! Nikogovičko! Trebalo je *ti* da umreš, a ne ona. Čuvali smo je i negovali, ali razbolela se kao ruža. A ti si bila otrov u njenom uhu. Nisi joj bila dolično društvo. Možda bi i poživila da si je ostavila na miru, ali nisi. *Nisi!*“

Nikada ga ranije nisam čula da tako govori. Zapravo, retko sam ga čula da uopšte govori – obično smo izbegavali jedno drugo što je više moguće. Najčešće je njegova žena bila moja mučiteljka; od *nje* sam nebrojeno puta čula kako pogrešno dete raste zdravo, da su Orejlji predodređeni sjaj i slava, a da je mene trebalo ostaviti da umrem u snegu. Lord

Venavej je, za razliku od nje, samo bio tu i ćuteći izražavao neodobravanje – kao kišni oblak na izletu. Ali sad je taj čovek bio ovde, u mojoj sobi, gnevan i očajan, pa sam se uzбудila i uplašila. Ustuknula sam.

„Šta ti je to tu?“; hteo je da zna, progurao se pored mene i zgrabio moju putnu torbu.

Dah mi se presekao od užasa. Dragoceni paket! Ne smem ga izgubiti pre nego što sam i videla šta je u njemu. Ne smem izneveriti Orejlju već na samom početku!

Barem je koverat bio na bezbednom, u mojoj suknji. Nagonski sam pomerila ruku ka njemu i osetila kako papir šušti. Lord Venavej je zurio u mene i u jednom užasnom trenutku pomislila sam da će me zgrabiti za ruku i naći pismo i novac. Ali on je počeo da mi pretura po torbi – oh kako je to bio ponižavajući nasrtaj. Odeća, knjige, donje rublje (zatvorila sam oči, obamrla od poniženja) i stara pisma – sve je to bacao u vazduh pa je padalo po krevetu dok je gundao gorljivo pretražujući. Našao je paket u tren oka.

„Šta je ovo?“; zapovednički me je upitao videvši Orejljin rukopis na omotu.

Morala sam nešto da kažem. „Rođendanski poklon. Od Orejlje.“

„*Rođendanski* poklon? Pa ti nemaš rođendan. Tvoje rođenje nije vredno obeležavanja.“ Gledao me je pravo u oči.

Neću se dati. Čula sam i gore stvari.

„Imale smo običaj da slavimo moj izmišljeni rođendan. Onaj dan kad sam nađena. Bio je nekoliko dana pre nego što je... što je...“ Na oči su mi navrle suze. Ni za šta ne svetlu nisam mogla da izgovorim reč *umrla*. „Zadržala sam ga“, nastavila sam s mukom, „da imam nešto od nje posle... posle...“

Prestravljena, videla sam kako ga okreće u rukama, kao da će ga otvoriti.

„Ne!“ Nisam mogla da se obuzdam. Pružila sam ruku da ga uzmem, a on me je snažno odgurnuo.

Pocepao je papir, a ja sam gledala, ojađena i bespomoćna. Iz paketa je ispala neka tanana zelena tkanina, nežna i žensvena, možda ukrašena vezom, nisam mogla da razaznam onako preneražena. I to je bacio. Omotač je pao na krevet, a zelena tkanina skliznula na pod.

„Napolje!“, prosiktao je. „Izlazi iz moje kuće i ne vraćaj se. Predugo smo trpeli tvoje neprijatno prisustvo. Sad Orejlije više nema, i s njom je umrla svaka naklonost prema tebi. Ako ikada više kročiš na ovo imanje, znaj da ću pozvati policiju i skloniće te zauvek.“

Drhteći, pokupila sam svoje stvari. Ovoga puta ih nisam pažljivo slagala – samo sam ih natrpala kako bilo. U torbu sam najpre gurnula onu zelenu tkaninu i pocepani omot, a onda sve ostalo preko toga, dok me je on gledao kako petljam sa stvarima. Jedina misao mi je bila da umaknem a da ne otkriju ono što mi je Orejlja ostavila. Tako sam se loše spakovala da sam jedva zatvorila torbu; odozgo je virila moja stara siva haljina.

Nije bilo oproštanja. Čak ni kuvarica nije došla da me isprati, mada mislim da su joj zabranili. Vrata su se za mnom zalupila i obrela sam se na tom dugom, pravom drumu, dok mi je kosa još pucketala od četkanja. Ali novac i pismo nisu otkriveni, a paket je i dalje moj. To je jedino bilo važno.

Četvrto poglavlje

Soba Barli u krčmi *Rouz end kraun* četvorostruko je manja od moje sobe u Hetvilu, a u njoj je dvaput više nameštaja. Miriše na sredstvo za glancanje i na garež. Atmosfera je samotna i nepoznata, ali bar obezbeđuje blaženu privatnost; najzad mogu pažljivo da pogledam Orejljin poklon.

Zelena tkanina je svila, sa izvezenim sićušnim cvetovima nezaboravka. To je lagana ešarpa, od onakvih kakve fine dame nose na letnjim balovima, da pokriju ramena bela kao slonovača. Zagnjurila sam nos u svilene nabore i učinilo mi se da osećam jasmin i mesečinu. Niti je ovo doba godine za tako lepu stvar, niti sam ja devojka koja to nosi.

Prebrojala sam novac i otkrila da ima stotinu funti. Zuri-la sam, preneražena, a onda ga sakrila, u nedostatku boljeg mesta, u vreću za prljavo rublje. Još nije bezbedno da to posedujem.

Ponovo sam pročitala pismo uz svetlost lampe, satima nakon onog prvog puta na jutarnjem sivilu. Sad je stranica blistala na zlatnoj svetlosti.

Voljena moja Ejmi,

Ako čitaš ovo pismo, to znači da je gospodin Klej ispunio moju molbu, kao što sam i bila sigurna da će uraditi, a mene više nema, kao što sam znala da će se dogoditi. Dušo moja, znam da si mnogo tužna. Bilo nam je lepo zajedno, zar ne? Ne poznajem mnogo ljudi koji se mogu pohvaliti tako dubokom naklonošću i drugarstvom kakvo je bilo naše. Iako sam rođena kao jedinica, ipak sam imala sestru.

Ali dosta o tome, jer ti vrlo dobro znaš kakva su moja osećanja, a moram još toliko toga da ti kažem. Iako smo bile toliko bliske, najdraža moja, imala sam neke tajne pred tobom. Ne zato što u tebe nisam imala poverenja, nadam se da to znaš. Shvatićeš kad saznaš, jer sam oduvek mislila da treba da saznaš. Ali to nisu tajne koje mogu tek tako izneti u pismu – bar ne ova. Iz sveg srca bih volela da mogu da ti saopštim lično, da primaknemo glavu uz glavu pored kamina, kao što smo to često činile. Pripremi se, draga Ejmi, za mnogo toga što ne znaš.

Sećaš li se, draga, kako sam, kad si bila mala, uživala da ti priređujem lov na blago? Trudila sam se da postavim tragove i nađem prava mesta kad ti odeš na spavanje, pa sam se šunjala i skrivala stvari, a posle uživala u svakom trenutku posmatrajući te kako juriš okolo da nađeš blago! (Obično ništa više do staru lutku ili čipkanu maramicu, ali obe smo znale razlog tome, zar ne? Jednom su skriveno blago bile čokoladne bombone koje sam ti donela iz Londona – taj poklon si bar mogla da pojedeš pre no što ti ga uzmu! Dobro, dobro, zajedno smo ga pojele.)

Sigurno se pitaš kakve veze sad imaju te stare uspomene sa ovim danas i ovde. Samo ovo: to je početak

mog poslednjeg lova na blago za tebe. Moja pisma (jer biće ih još) uzmi kao tragove – svako će te voditi do sledećeg. Isplanirala sam da se moja priča otkriva, vremenom, malo-pomalo, a svako pismo će te voditi dalje od Hetvila, dalje od onog njihovog besprizornog ponašanja prema tebi – bićeš sve bezbednija i sve jača i sve slobodnija. Kad stigneš do četvrtog ili petog pisma, trag će te odvesti već daleko od svih. Niko me ne poznaje tako dobro kao ti, draga.

I zato, oprosti mi što ovde nema odgovora. Oprosti mi i ako je ton ovog pisma toliko pogrešan. Ali, znaš, dok ovo pišem, još sam ovde, sedim za pisačim stolom u sobi koju toliko dobro poznaješ. Pre samo nekoliko minuta sam ti poževela laku noć, a sutra ću videti tvoj ljupki osmeh. Isplanirale smo da posle doručka sedimo u ružičnjaku. Teško je pisati kao mrtva žena kad je život još tako lep.

Pa ipak, smrt se bliži. A kad dođe, ostaćeš bez prijatelja, jer obe znamo kakav zlosrećan – ne, okrutan – stav moji roditelji imaju prema tebi. Naše prijateljstvo je dragoceno i nadam se da zbog njega nikad nećeš zažaliti, ali ono te je takođe držalo u zatvoru, vezanu za ovu kuću i zavisnu od mene. Sad slobodno možeš odleteti, ptičice! A ja ću ti pomoći, jer ti si pomogla meni, više no što možeš i naslutiti.

Dakle tako. U žalosti si, sama si. Ali ne oskudevaš u sredstvima. Prilažem određenu sumu novca za tebe. Biće ga još, ali ovo je zasada dovoljno. Deset funti... stvarno! Kako bih te ikada ostavila s tako beznačajnom svotom! Uvredljivo je što će oni u to poverovati, ali je i pogodno. Zelena ešarpa je poklon. Pristajaje ti, Ejmi, iako sumnjam da mi veruješ.

Koje je prvo uputstvo u ovom lovu na blago? Da otputuješ u London, draga moja. To ti je prvo određište. Imaš novca, možeš udobno da putuješ, uživaj u putovanju ako možeš. Uživaj i divi se kad vidiš deo naše kraljevine koji je toliko različit od Enderbija! A kad stigneš tamo, nađi knjižaru koja se zove *Entvisl*. Potraži deo s prirodnjačkim knjigama. (Dama koja prelistava dela gospodina Bekvita... O, stvarno skandalozno! Pripazi da ti krhki mozak ne eksplodira, draga!) Usmeri misli na knjigu o kojoj smo razgovarale one letnje večeri kad je gospodin Hauden došao na večeru. Razmotri varijable pa ćeš naći pismo od mene za tebe. Kako sam to postigla? Ah, pa ja sam čarobnica, ptičice moja.

Na kraju, draga Ejmi, samo hrabro. Ne očekujem da se preko noći oporaviš od gubitka, niti da me zaboraviš, niti da me zameniš nekim drugim (jer ja sam jedna i jedinstvena, zar ne?). Ali očekujem da živiš. I da živiš dobro. Jer život koji si do sada poznavala, bez obzira na naše prijateljstvo, nije život kakav može biti i kakav bi trebalo da bude.

Prati moj trag, preklinjem te. Ne samo zato što će te on odvesti dalje nego što si mogla i da zamisliš već i zato što imam nedovršeni posao koji sad samo ti možeš da zaključiš. Naše igre i pustolovine još nisu gotove. Ha! Potrebno je mnogo više od smrti da bi mene neko ućutkao!

S ljubavlju,
O. V.

Peto poglavlje

Oduvek je bila neukrotiva i nezadrživa. Čak i kad ju je pogodila gvozdена pesnica bolesti, i bolnim udarcem smrvila sve nade u Hetvil kortu, ona se smejala. Zaista se smejala! A moj život se zauvek promenio.

Do tada sam živela nekakvim čudnim životom, u parčadima i zakrpama, što i nije za čuđenje s obzirom na to kako je počeo. Snežni smet zamenila je kofa za krompir, a kofu za krompir zamenila je klevka pošto se ledi Venavej priklonila svevidećem oku Društva i izjavila da mogu da ostanem. Pod uslovom da me ona nikad ne vidi, da je nikad ne opterećuju ničim što ima veze s mojim odgajanjem, i da me uposle kao sluškinju čim porastem dovoljno da nekome budem od koristi.

Klevku je priložio Markus, upravitelj imanja. Njegova žena mu je rodila sedmoro dece, jedno za drugim, a onda ga je obavestila da će, priđe li joj ikada s ljubavnim nameramama, ostati bez uda, pa će morati da traži drugo zaposlenje. Klevku su namestili u jedan ugao kuhinje i tu sam prove-la svoju prvu godinu.

Teret staranja o meni najvećim delom je pao na kuvaricu, dobrodušnu i sposobnu ženu, koja je gotovo uvek bila tu. Međutim, bila je zauzeta, pa je, kad je morala, prebacivala tu dužnost na neku od sluškinja (niz raznih likova koji su se smenjivali, s obzirom na to koliko je užasno raditi za ledi Venavej), ili na Robina, baštovanovog pomoćnika, tada tek osmogodišnjaka, ali s velikim iskustvom s mlađim sestrama. On je bio nežna duša, veoma odgovoran za svoje godine, od onakvih ljudi što u drugima bude osećaj da će sve biti dobro.

Prvih meseci hranila me je dojilja po imenu Lusi, a higijenske potrebe mi je – kad je kuvarica bila do lakata u testu – zadovoljavao ko stigne i ko se nađe u kuhinji. Svratiti da uzmeš nešto da pregrizeš nosilo je određene rizike.

Bebe rastu, pa sam tako i ja porasla i postala prevelika da bih boravila u kuhinji. Kad sam počela da puzim, postala sam prava opasnost u tom svetu punom satara, plamena, staklenih tegli i boca. Tako se mnoštvo ljudi koji su se sturali o meni proširilo na celo imanje Hetvil.

Robin bi me stavio u vrtlarska kolica kad je zemlja mokra, pa me je vodio sa sobom dok neguje lavandu, skuplja jabuke i popravlja zidove.

Kuvarica se obratila i Bendžaminu, najnižem među konjušarima. Budući suviše beznačajan da bi vežbao čuvene konje lorda Venaveja, bio je ograničen na štalske poslove – da izbacuje balegu, čisti kožnu opremu, krpi mrežu za seno i slično. Tako sam mogla da ostanem ceo dan na jednom mestu, pod budnim okom, a da ne budem u vidokrugu ledi Venavej, što je bio najvažniji kriterijum i uslov koji je morao ispuniti svako ko me čuva. A to je značilo da ću biti zadovoljna satima na gomili sena.

Čak je i batler Džesket, prosed i dostojanstven, morao da se pozabavi mnome kad je nužda to zahtevala. Kad se

pobunio, kuvarica je zapretila da će mu uskratiti pitu s višnjama. I tako, na razne načine, održavali su me u životu.

A tu je, naravno, bila i Orejlja. Ona mi je dala ime i prezime: Snou iz očiglednih razloga, a Ejmi po svojoj omiljenoj lutki. Ovo poslednje je zaista bilo velik kompliment, jer je ta prva Ejmi stigla iz Pariza i imala je tamnoplavu satensku haljinu. Imala je i plave oči, crnu kosu i, sve u svemu, bila je nešto najlepše što je Orejlja ikada videla. Teško je bilo ugledati se na takav uzor i verujem da nijedno dete na svetu nije moglo dostići te standarde ljupkosti.

Moje prvo pravo sećanje je Orejlja. Mislim da sam imala oko dve godine, što znači da je ona imala deset. Rila sam po štali kad je došla u vihoru sukanja da jaše ponija. To sećanje ne obuhvata ni ime ni boju ponija (mada mi je od tada rečeno da se kobila zvala Laki i da je bila siva i pegava), a ne sećam se čak ni boje Orejljine odeće za jahanje (bila je tamnozeleno sa grimiznim obrubom, prema legendi). Ali sećam se njene živahne, okretne pojave: kako je kao vohor uletela u štalu, kako su njene čizmice s kopčama toptale po kamenom podu, kako se podigla prašina od sitne slame i kako se s lakoćom vinula u sedlo. A onda je okrenula i podbola Laki, i nestala na svetlosti.

Rasla sam i od mršave, modre bebe postala mršavo blede dete, sitno i čudnog izgleda – tako su mi pričali – s gustom masom kao gar crne kose i očima žutim kao lešnik, suviše krupnim za moje usko lišće. Kad sam, po rečima ledi Venavej, „porasla dovoljno da budem nekome od koristi“, odmah sam svima postala od koristi.

Robin me je naučio da razlikujem korov od biljaka, a naučila sam i da držim češagiju i timarim konje čim sam mogla da stojim uspravno. Kuvarica mi je pokazala kako da

razvrstavam jabuke, krompire i ostale namirnice, u traganju za trulim plodovima.

Pejzaž mi se sastojao uglavnom od nogu: noge kuhinjskog stola (i kraljevstvo mrvica i crnog luka između njih); noge u smeđim nogavicama, ljudi što naporno rade; noge u otmenim crnim nogavicama, što stoje i stražare nad kraljevstvom Venavejevih; konjske noge; noge na merdevinama; noge skrivene suknjama, u neprestanom vohoru kretanja.

Tog se razdoblja samo nejasno sećam, ali bilo je uglavnom prijatno. Sećam se tog vremena kao neprekidne smene mirisa, zvuka i boja. Kuhinja je za mene bila luk i sirup, lupa i vika, crna rerna i crvena vatra. Vrtovi su bili zemlja i jabuke, meko i ritmično zarivanje ašova u tlo, duga i kišne kapi. Štale su bile konji, rzanje i vetar, zlatno i smeđe, prašina i svetlucanje.

Otkad sam u stanju da pamtim, Orejlija se pojavljivala skoro svakodnevno, igrala se sa mnom ili me vodila u šetnju. Premda sam i inače provodila mnogo vremena u vrtovima, izgledali su mi sasvim drugačije kad me je ona držala za prljavu ručicu svojom rukom u elegantnoj rukavici, i pokazivala mi svoje omiljeno cveće i ptice. Orejlija je o biljkama i životinjama znala isto koliko i Robin, ali to je bila druga vrsta znanja. Ona je znala latinske nazive i poreklo svega, a Robin je znao šta biljke i životinje vole i kako ih treba negovati da bi napredovale.

Obožavala sam je. Bila je lepa, dobra i blistava, i ponašala se prema meni kao prema svom omiljenom ljubimčetu.

A najdraže mi je bilo kad je dolazila da mi čita pred spavanje. Tad mi se krevet nalazio u praonici posuđa. Niko drugi nije tamo spavao; posluga je bila smeštena daleko, visoko u potkrovlju. Ali ja sam bila premalena da bih savladala toliko stepenica, a radni dan je bio takav da sam noću ostajala

sama svega nekoliko sati. U vreme odlaska na počinak Orejlija bi ponekad šmugnula dole i privukla stolicu pa se nagla ka meni. Spustila bih glavu na njenu ruku i slušala njen glas: milozvučan, veseo i nekako drugačiji od svih ostalih glasova koje znam. Bilo da je napolju dobovala kiša ili da je bruja i cvrkutao ljubičasti letnji smiraj, ti trenuci su za mene bili čarolija i blaženstvo.

Šesto poglavlje

Loše sam spavala te prve noći van Hetvil korta, u uzanoj postelji krčme *Rouz end kraun*. To me nije iznenadilo. Otkad je Orejlja umrla, srce mi je kao divlja životinjica. Spava s jednim okom otvorenim, na nekom novom oprezu za koji mislim da nikad neće prestati. Probudila sam se rano.

Gomila saznanja je nahrupila na mene kao gosti na balu, tako hitro i naglo da sam ostala bez daha. A za njima i osećanja, kao neke pratilje. Nema Orejlje – žalost nalik najtešnjem, najopakijem korsetu. Nema Hetvil korta – mešavina jednakih delova straha i olakšanja. Danas očigledno moram u London! Nalet drhtavice. I pismo. *Pisma!* Žestoka nada i radost. Dobiću još vesti od Orejlje, da me održe u ovim mračnim danima.

Umila sam se i obukla. Nisam imala apetita, ali prvi put posle više dana rešila sam da vodim računa o sebi i da jedem. Imam posao koji moram da obavim, za Orejlju. Kako je samo bila pametna! Znala je da, ako postoji išta što će me naterati da krenem dalje, to može biti samo moja odanost

njoj. Može biti mrtva i hiljadu godina, a ja ću i dalje želeti da joj udovoljim.

Još jednom sam pročitala njeno pismo, a onda sam ga sakrila duboko u džep suknje. Stalno ću ga nositi sa sobom.

Na moje veliko olakšanje, našla sam gazdu kako se maje po predvorju; nisam želela da ga tražim. To bi mi bilo teško čak i da nije bujice osećanja koja je pretila da me svakog trenutka zapljusne. Pretpostavila sam da me muči to što nemam kud da se denem. Hetvil je oduvek bio moj život, retko sam ga napuštala. A Orejlja je bila u pravu – *jeste* bio zatvor. Ali nikad nisam tako o njemu razmišljala, ne dok je ona bila tamo. Kao dve ptice, pravile smo jedna drugoj društvo u veoma lepom kavezu.

A ona me sad primorava da vidim sveta, ali trenutno ne osećam zahvalnost zbog toga. Ne očekujem toplu dobrodošlicu van Hetvila. Navikla sam na osećanje da svima smetam, a ipak znam da ću, ako želim da ispunim Orejljine želje, morati da zavisim od drugih, da će mi trebati njihova pomoć i informacije, mada ne i novac, hvala bogu. Stoga sam bila neizmerno zahvalna kad me je gospodin Karlton upitao može li mi nekako pomoći.

„Hvala vam, gospodine Karltone, veoma ste ljubazni. Pitala sam se da li možda znate u koje vreme danas polaze vozovi? Otići ću do stanice a onda... mislila sam...” Ostala sam bez reči. Nikada ranije nisam putovala. Nisam znala ni kako da sročim pitanje za ono što me zanima. A nisam ni želela da idem iz te oronule krčme dok ne budem morala; ona je predstavljala poslednju vezu za životom koji sam jedino poznavala.

„Svakako, gospođice Snou. Budite ljubazni, pođite sa mnom u kancelariju, pa ćemo saznati sve što vam je potrebno.“

Na vratima je zastao i pogledao me, a oči su mu zasvetlucale. „Bez brige, gospođice Snou, konsultovaćemo gospodina

Bredšoa. "Osvrnula sam se oko sebe tražeći pogledom nekog dobronamernog gospodina s belim brkovima i mudrim izrazom lica. Soba je, međutim, bila prazna izuzev polica krcatih knjigama i velikog, neurednog pisaćeg stola. Sto je bio prepun papira i pera za pisanje, a krasila su ga i tri duga gvozdene šiljka na koje behu nabodeni računi. Okolo su stajale prazne stolice bez naslona.

„Da vidimo sad“, osmehnuo se spuštajući debelu brošuru s pretenzijama da bude knjiga. Tragovi u debelom sloju prašine na stolici odavali su da je publikacija često korišćena. „Ovo je najsajjnija publikacija ikada objavljena, gospođice Snou. Znete li za gospodina Bredšoa?“

„Bojim se da ne znam.“

„On je autor ovog veličanstvenog pregleda. Ovo je vozni red svih vozova svih železničkih kompanija u zemlji. Znete li koliko je to putovanja vozom, gospođice Snou?“

„Bojim se da ne mogu ni da nagađam, gospodine Karlton.“

„Ne mogu ni ja! Niti bilo ko drugi, osim samog gospodina Bredšoa, pretpostavljam. Dakle, jednom rečju, odgovor je *mnogo!* *Samo pogledajte*, gospođice Snou, sve ove vozove!“ Prelistavao je stranice dok sam se ja bespomoćno čudila. Izgleda da je zaista baš mnogo vozova.

„Kad čovek pomisli“, nastavio je, „da su do pre samo nekoliko godina u naš deo Sarija dolazile jedino poštanske kočije. Napredak, gospođice Snou, napredak!“ Gledao je u svoju svetu knjigu i listao ližući palac. Na svakoj stranici sam vide-la gusta štampana crna slova, sve u stupcima, ciframa i redovima. Ako ovo predstavlja moju budućnost, onda strepim više nego ikad.

„Ha!“, slavodobitno je uzviknuo kad je stigao do željene stranice. „Dozvoljavate li, gospođice Snou?“

„Rado, gospodine.“

„Gore ili dole?“

„Izvinite?“

„Želite li vozove koji idu gore ili one koji idu dole, gospođice Snou?“

Oklevala sam. Dotad sam mislila da svi idu ravno po zemlji, ali sad me više ništa nije moglo iznenaditi.

„Na sever ili na jug, gospođice Snou? Gore ka Londonu ili dole ka Brajtonu?“

„Oh, shvatam! Hvala vam, gospodine Karlton. Ovaj... pa...“ Pokušala sam da sročim odgovor tako da zvuči kao da razmišljam o svojim planovima, da idem u London zato što je to najočiglednije mesto na koje treba ići, a ne zato što mi je to već prethodno određena destinacija. Ne smem zaboraviti da sam za tuđe oči i dalje siromašna i izgubljena, da imam samo deset funti. Moram biti veoma pažljiva u svemu što kažem i činim.

Konačno smo ustanovili da ne moram poći iz krčme još skoro sat vremena. Gospodin Karlton je insistirao da pošalje dečaka sa mnom, da mi nosi torbu i da me smesti u voz. Gotovo da sam odbila jer do te mere ne volim nikome da budem na smetnji, ali gospodin Karlton nije hteo ni da čuje da mlada dama ide sama na stanicu.

„Nije to ništa“, nastavio je da brine. „Železnica je nešto divno, ali na stanici ima svakakvih ljudi, gospođice Snou. A vi, pretpostavljam, nikada ranije niste putovali vozom? Poznajete li protokol?“

Nisam imala blagog pojma. Gospodin Karlton mi je duhovito opisao kako se kupuje karta u kući na stanici i šta treba uraditi ako vlasnik nije kod kuće, kako je važno izabrati pravi vagon i najpovoljnije mesto, kako da se obraćam saputnicima i gde da smestim kartu da bi bila na sigurnom.

„Damama uvek preporučujem levu rukavicu, gospođice Snou. Nema ništa bolje od leve rukavice u tu svrhu. Karte imaju običaj da pobegnu, znate, a to je zaista vrlo nezgodno, jer kondukteri vam jednostavno neće verovati da ste kupili kartu i da ste je izgubili. Tvrdiće ili nagoveštavati da pokušavate da prevarite železničku kompaniju, a to je nepodnošljiva uvreda, gospođice Snou, i zato... leva rukavica.“

„Leva rukavica“, promrmljala sam dok mi se vrtelo u glavi. „Mnogo vam hvala, gospodine Karltone, ne znam šta bih bez vašeg neprocenjivog saveta. Ko bi rekao da ima toliko toga o čemu treba voditi računa?“

„Zaista, zaista. Nije sad kao nekad. Mnoge moje mušterije se ne snalaze u promenama, pa sam preuzeo na sebe da im pružim što je moguće više informacija kako bih olakšao put napretka. Razmišljao sam o tome da napišem knjigu: *Uputstva i saveti za neiskusnog putnika*. Šta mislite, da li bi tako nešto naišlo na odziv kod publike?“

„Mislim da je to neprocenjivo, gospodine Karltone. Obavezno napišite!“

„Hvala vam, gospođice Snou. Mislim da hoću. Ljudska je dužnost širiti znanje, podeliti ga da svi imaju koristi.“

„Upravo to je imala običaj da kaže i gospođica Venavej!“ Nasmešila sam se, a onda začutala.

Gospodin Karlton je klimnuo glavom. „Čuo sam da je bila izuzetna mlada dama. Primate moje iskreno saučešće, gospođice Snou.“

Sedmo poglavlje

Kad mi je bilo šest godina, a Orejlji četrnaest, na presto je došla kraljica. Sećam se kako je Orejlja sva sijala od radosti i osmehivala se, kako joj je kosa letela dok me je vrtela i vrtela u povrtnjaku, a haljina joj bila kao duga. Bilo je leto i zaklela bih se da je vazduh bio pun leptira.

„Kad si se ti rodila, naš vladar je bio kralj“, rekla mi je, zadihana, kad smo se srušile na zemlju, „ali sada naš narod vodi žena – i to *mlada* žena, samo četiri godine starija od mene! O Ejmi, zbog toga se osećam kao da je sve moguće. Pričaju da je stupila na dužnost tako staloženo kao da je ušla u salon po kolač. Ako i jeste premlada i isuviše luckasta i *ženstvena* za taj zadatak, *ona* toga očigledno nije svesna!“

Sećam se zaraznog optimizma koji je svuda zavladao, ali bila sam suviše mala da shvatim da sviće novo doba. Za mene je kraljica bila slika iz mašte, kao princeza koja je poljubila žabu ili devojka koja je spustila dugu kosu s visoke kule u knjizi s bajkama. Orejlja je, međutim, osećala stvarnu vezu između sebe i vladarke. Obe su bile ćerke jedinice. Obema